

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา

Program Development for Enhancing Leadership Skills in the Modern Age of Vocational Education College Administrators

เมืองมนต์ เนตรหาญ¹, ชัยยุทธ ศิริสุทธิ² และประยุทธ์ ชูสอน³
Muangmon Nethan², Chaiyuth Sirisuthi² and Prayuth Chusorn³

สาขาวิชาการบริหารและภาวะผู้นำทางการศึกษา¹
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ³
Educational Administration and Leadership, Thailand¹
Faculty of Education, Northeastern University, Thailand²
Northeastern University, Thailand³
Corresponding Author, Email: 6486210007@neu.ac.th¹

Received: 2024-6-15; Revised: 2024-9-29; Accepted: 2024-9-30

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา 2) ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ และ 3) ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 3 ระยะ กลุ่มตัวอย่างในระยะที่ 1 ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาและครู จำนวน 313 คน ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มในระยะที่ 2 จำนวน 8 คน และกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา ระยะที่ 3 ได้แก่ ผู้บริหารวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่สมัครใจ จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบสนทนากลุ่ม แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะ และแบบสอบถามความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ เรียงตามลำดับได้แก่ (1) ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ (2) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (3) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (4) ทักษะทักษะมนุษยสัมพันธ์ (5) ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา (6) ทักษะการสื่อสาร (7) ทักษะทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม 2) โปรแกรมประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) ระยะเวลาดำเนินการ (4) วิธีการพัฒนา ยึดหลักการ 70:20:10 และใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การประชุมสัมมนา การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการเรียนรู้จากปฏิบัติงานจริง ประกอบด้วย 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นที่ 1 การเตรียม

ความพร้อมก่อนเข้ารับการพัฒนาระดับที่ 2 การพัฒนาแบบเข้มตามโปรแกรม ระดับที่ 3 การนำไปสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา และระดับที่ 4 การติดตามผลหลังการพัฒนา (5) ด้านเนื้อหา มีจำนวน 7 โมดูล (6) เครื่องมือ/สื่อที่ใช้ในการพัฒนา และ (7) วิธีการประเมินผล และ 3) ผลการใช้โปรแกรม พบว่า (1) ผู้เข้ารับการพัฒนามีความรู้ก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 58.00 และมีหลังการพัฒนามีความรู้ คิดเป็นร้อยละ 87 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน (2) ผู้เข้ารับการพัฒนามีทักษะก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และ (3) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, ทักษะภาวะผู้นำยุคใหม่, สถานศึกษาอาชีวศึกษา, การพัฒนาบุคลากร

Abstract

The objectives of this research were to 1) the current state, desirable state, and needs for developing leadership skills in the modern age of vocational education college administrators. The samples were 313 vocational education college administrators and teachers and multi-stage sampling, 2) designing and developing the program to enhance leadership skills in the modern age, the key informants for focus group discussion were 8 experts, and 3) the outcomes of using the program, the developing participants were 20 volunteer vocational education college administrators. The research method is research and development, divided into 4 stages. The instruments of collected data were an appropriate assessment form, a 5-rating scale questionnaire, a focus group discussion form, an assessment form, a knowledge test form, a skills measurement form, and a satisfaction assessment form. The statistics for data analyses were percentage, mean, standard deviation, and modified priority need index.

The research findings revealed that: 1) the current state, overall, is at a moderate level, while the desirable state is at a high level, and The developmental needs, in order of priority, are: (1) Entrepreneurial skills (2) Creative thinking skills (3) Digital technology skills (4) Interpersonal skills (5) Problem-solving and decision-making skills (6) Communication skills (7) Teamwork and participatory skills, 2) the program includes: (1) Principles (2) Objectives (3) Duration of implementation (4) Development methods consisting of 4 stages: Stage 1: Preparation before development, Stage 2: Intensive program development, Stage 3: Practical implementation in educational institutions, Stage 4: Post-development follow-up (5) Content, consisting of 7 modules (6) Tools/media used for development (7) Evaluation methods, and 3) the results of the program implementation showed that: (1) The participants' knowledge

before the development was 58%, and after the development, it was 87%, with all participants meeting the 80% criteria. (2) The participants' skills were at a moderate level before the development and at the highest level after the development. (3) The overall satisfaction of the participants with the program was at the highest level.

Keywords: Program Development, The Modern Age Leadership Skills, Vocational Education Institutions, Personnel Development

บทนำ

เนื่องจากสภาวะการในโลกปัจจุบันและโลกอนาคตมีการพัฒนาในทุกมิติ จึงทำให้แต่ละประเทศปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคใหม่นี้ เพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยได้กำหนดหมุดหมายในการพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) “พลิกโฉมประเทศไทยสู่ เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ที่ใช้เป็นกรอบในการวางแผนและพัฒนาในระยะ 5 ปี เพื่อการพัฒนาประเทศให้เกิดประสิทธิผลในการขับเคลื่อนพลวัตการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย ให้บรรลุตามกรอบยุทธศาสตร์ของชาติในยุคใหม่นี้ การศึกษาที่เน้นพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานด้านการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างทั่วถึง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม โดยการบริหารจัดการให้เกิดผลสำเร็จที่มีคุณภาพ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565) ดังนั้น การขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดประสิทธิผล และประสิทธิภาพสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ตัวของผู้นำที่จะต้องมีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำ ในการดำเนินงานหรือกิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กรให้บรรลุเป้าหมายของงาน อย่างมีประสิทธิภาพ มีทฤษฎีที่เกิดจากการศึกษาของนักวิชาการ ได้สรุปไว้ที่สำคัญคือ ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ (Trait Leadership Theories) ทฤษฎีภาวะผู้นำพฤติกรรมนิยม (Behavioral Leadership Theories) (พิมพ์พร จารุจิตร, 2559) และผู้นำควรมีทักษะภาวะผู้นำ คือความสามารถ ความชำนาญ และความคล่องแคล่ว ว่องไว ของผู้นำในการใช้อิทธิพลแทรกเสริม กระตุ้นจูงใจและชี้นำให้ผู้ตามปฏิบัติตาม ให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือของทีมงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (บุญช่วย สายราม, 2556) ในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในยุคใหม่ของผู้บริหาร ควรมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบและให้ทันต่อยุคการเปลี่ยนแปลงและเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างครบถ้วนและสมบูรณ์ตามลักษณะและประเภทของโปรแกรมพัฒนาบุคลากร (Bernick, 2005) ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหารยุคใหม่ต้องเผชิญกับปัญหาที่หลากหลาย จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะภาวะผู้นำที่เหมาะสมในการนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย (กนกอร สมปราชญ์, 2559)

ระบบอาชีวศึกษาของไทยถูกปล่อยปละละเลยจนมีคุณภาพต่ำ และมีปัญหาภาพลักษณ์ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ 1) นักเรียนอาชีวศึกษาจำนวนมากขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ

ที่ดีเพราะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพต่ำ ทำให้เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่จบปริญญาตรีแล้ว ผู้จบอาชีวศึกษาจะมีความก้าวหน้าในอาชีพการงานน้อยกว่า ซึ่งส่งผลต่อโอกาสในการเลื่อนขั้นทางสังคมของครอบครัวได้น้อย ซึ่งส่งผลเรียนอาชีวศึกษา 2) ภาครัฐกิจประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานทักษะส่งผลให้จำเป็นต้องจ้างแรงงานไร้ทักษะหรือแรงงานที่มีทักษะไม่ตรงกับความต้องการเข้ามาฝึกในสถานประกอบการเอง ซึ่งทำให้ธุรกิจมีต้นทุนดำเนินการสูงกว่าที่ควรจะเป็น และความสามารถในการแข่งขันตกต่ำลง 3) ระบบการศึกษามีต้นทุนสูงขึ้นและผลตอบแทนจากระบบการศึกษาลดลง เนื่องจากนักเรียนต้องเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยเพราะอาชีวศึกษาไม่สามารถรับประกันการได้งานที่ดีได้ สิ่งที่เราหมกมุ่นว่าเป็น "ค่านิยม" แท้ที่จริงแล้วจึงอาจเป็น "ความจำเป็น" ปรากฏการณ์นี้อาจส่งผลให้เกิดปัญหาตามมา 2 ประการคือ หนึ่ง ระบบการศึกษาโดยรวมมีต้นทุนสูงขึ้นเพราะต้นทุนต่อหน่วยของมหาวิทยาลัยสูงกว่าของอาชีวศึกษา และสองการลงทุนในการศึกษาให้ผลตอบแทนที่ต่ำในภาพรวม เนื่องจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยมักจะเน้นความรู้เชิงวิชาการ ซึ่งจะมีประโยชน์น้อยหากบัณฑิตที่จบมาไม่ได้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงที่ต้องใช้ความรู้ที่เรียนมาการปฏิรูประบบอาชีวศึกษาจึงเป็นวาระสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว (ณัฐสิริ รักษาเกียรติวงศ์, 2559)

จากปัญหาดังกล่าวผู้บริหารควร ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด ด้วยผู้บริหารในปัจจุบันจะต้อง ได้รับการพัฒนาทักษะ เชิงโน้มน้าว (Conceptual Skills) เพื่อให้สามารถมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาหน่วยงานหรือสถานศึกษาของตนเองได้อย่างถูกต้องและถูกทิศทางมากขึ้น ต้องมีบทบาทเป็นผู้พัฒนานโยบายมากกว่าเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมากขึ้น และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีทักษะในลักษณะดังกล่าวสูงกว่าที่เคยเป็นมานอกจากการพัฒนาทักษะเชิงโน้มน้าวแล้ว ทักษะเชิงมนุษย์ (Human Skills) จะทำให้ผู้บริหารต้องมีบทบาทในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์ทางการศึกษา (Interest Groups) ต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียน ในสังคมชุมชนมากขึ้นจึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำ (Leadership) สูงขึ้นมากกว่าที่อาศัยการสั่งการหรือใช้อำนาจบังคับดังที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์ทางการบริหาร เกี่ยวกับหลักการแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ตามทัศนะเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Approach) เพื่อให้เกิดทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skills) ก็ยังจำเป็นต้องอยู่ด้วยเช่นกัน เพราะสิ่งเหล่านั้นจะ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นวิชาชีพทางการบริหารได้ในระดับหนึ่ง และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริงของหน่วยงานหรือท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2556)

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีโอกาสได้รับการพัฒนาทักษะ และภาวะผู้นำอันจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง พัฒนาระบบงาน และพัฒนาสถานศึกษา หรือการค้นหาวิธีการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอาชีวศึกษาให้ทันต่อโลกยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะสถานศึกษาที่จัดการศึกษาด้านอาชีพย่อมต้องใช้ทักษะในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ และต้องใช้ความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันและอนาคต โดยจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาอาชีวศึกษา สามารถที่จะขับเคลื่อนองค์กรไปสู่การตอบโจทย์ของรัฐบาลในการพัฒนากำลัง

แรงงานของไทยให้มีทักษะที่สูงขึ้น สามารถยกระดับแรงงานไทยให้มีคุณภาพมาตรฐาน ไปสู่แรงงานที่มีสมรรถนะสูง ตามแผนงานของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และนโยบายของรัฐบาล ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา
3. เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่ออกแบบขึ้นไปใช้

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษารุ่นนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ระยะดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา จากนั้นนักวิชาการ หน่วยงาน แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จนได้องค์ประกอบหลัก จำนวน 7 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ดังต่อไปนี้ 1) ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1.1 การสร้างวิสัยทัศน์ 1.2 การพัฒนาทีมงาน 1.3 การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน 1.4 การทำงานร่วมกัน 2) ทักษะการสื่อสาร มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 2.1 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 2.2 การสื่อสารที่ดี

2.3 จริยธรรมการสื่อสาร 2.4 จิตวิทยาการสื่อสาร 3) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 3.1 การสร้างแรงจูงใจ 3.2 ความร่วมมือ 3.3 การสร้างความสัมพันธ์ 3.4 คุณธรรมจริยธรรม 4) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 4.1 ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยี 4.2 การใช้งานเพื่อความปลอดภัย 4.3 การค้นหาและการตัดสินใจ 4.4 การสร้างสรรค์และนวัตกรรม 5) ทักษะการคิดสร้างสรรค์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 5.1 การคิดเชิงนวัตกรรม 5.2 การคิดเชิงวิเคราะห์ 5.3 การคิดมีเหตุมีผล 5.4 การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6) ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 6.1 การตัดสินใจ 6.2 การแก้ปัญหา 6.3 ความยืดหยุ่น

6.4 การจัดการความเสี่ยง 7. ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ มี 4 ตัวบ่งชี้ 7.1 การสร้างให้เกิด 7.2 การอยู่รอด 7.3 เติบโตด้วยความแข็งแกร่ง และ 7.4 ความก้าวหน้าที่ยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 2 นำองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่า IC (Index of Items Congruence) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ระหว่าง .71-1.00 และ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99 นำไปสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา และครู ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางของเครซีและมอร์แกน และการสุ่มแบบแบบหลายขั้นตอน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลมาเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ ของ บุญชม ศรีสะอาด (2560)

ขั้นตอนที่ 3 นำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยใช้สูตร (Modified Priority Needs Index) =PNI_{Modified} ของ สุวิมล ร่องวานิช (2548) และนำผลที่ได้ไปประกอบการพิจารณาออกแบบและพัฒนาโปรแกรมในระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 นำผลที่ได้จากระยะที่ 2 มายกร่างโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาและคู่มือการใช้โปรแกรม

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรม ด้วยการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และนำผลที่ได้มาปรับปรุงโปรแกรมและคู่มือการใช้โปรแกรม

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาและคู่มือการใช้โปรแกรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม เป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลมาเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2560) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยที่ใช้ได้ตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ปรากฏว่าทุกด้านสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ระยะที่ 3 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปใช้

ผู้วิจัยนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่พัฒนาขึ้น ไปใช้พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

จำนวน 20 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบอาสาสมัคร (Volunteer Sampling) ที่มีความยินดีและมีความสมัครใจเข้ารับการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบทักษะและตัวบ่งชี้ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ 1) ทักษะทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การสร้างวิสัยทัศน์ (2) การพัฒนาทีมงาน (3) การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน (4) การทำงานร่วมกัน 2) ทักษะการสื่อสาร มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (2) การสื่อสารที่ดี (3) จริยธรรมการสื่อสาร (4) จิตวิทยาการสื่อสาร 3) ทักษะมนุษยสัมพันธ์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การสร้างแรงจูงใจ (2) ความร่วมมือ (3) การสร้างความสัมพันธ์ (4) คุณธรรมจริยธรรม 4) ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) ความเข้าใจและการใช้เทคโนโลยี (2) การใช้งานเพื่อความปลอดภัย (3) การค้นหาและการตัดสินใจ (4) การสร้างสรรค์และนวัตกรรม 5) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การคิดเชิงนวัตกรรม (2) การคิดเชิงวิเคราะห์ (3) การคิดมีเหตุมีผล (4) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6) ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) การตัดสินใจ (2) การแก้ปัญหา (3) ความยืดหยุ่น (4) การจัดการความเสี่ยง 7) ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ (1) สร้างให้เกิด (2) การอยู่รอด (3) เติบโตด้วยความแข็งแกร่ง (4) ความก้าวหน้าที่ยั่งยืน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยรวมและรายองค์ประกอบ

ทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			PNI _{modified} =(I-D)/D	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ทักษะทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	3.23	0.95	ปานกลาง	4.48	0.79	มาก	0.38	7
2. ทักษะการสื่อสาร	3.21	0.94	ปานกลาง	4.48	0.80	มาก	0.39	6
3. ทักษะมนุษยสัมพันธ์	3.20	0.95	ปานกลาง	4.47	0.81	มาก	0.39	4
4. ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	3.21	0.96	ปานกลาง	4.49	0.78	มาก	0.39	3
5. ทักษะความคิดสร้างสรรค์	3.20	0.95	ปานกลาง	4.49	0.81	มาก	0.40	2
6. ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา	3.21	0.95	ปานกลาง	4.47	0.79	มาก	0.39	5
7. ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ	3.14	0.92	ปานกลาง	4.45	0.82	มาก	0.41	1
โดยรวม	3.20	0.950	ปานกลาง	4.47	0.805	มาก	0.399	

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ 1) ด้านทักษะการเป็นผู้ประกอบการ 2) ด้านทักษะความคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 4) ด้านทักษะทักษะมนุษยสัมพันธ์ 5) ด้านทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา 6) ทักษะการสื่อสาร 7) ด้านทักษะทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ตามลำดับ

2. ออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ 3) ระยะเวลาดำเนินการ 4) วิธีการพัฒนา ยึดหลักการพัฒนา 70 : 20 : 10 คือ การเรียนรู้การลงมือปฏิบัติ 70 % การเรียนรู้จากผู้อื่น 20 % และการเรียนรู้เนื้อหาจากเอกสารโปรแกรม 10 % โดยใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลายได้แก่ (1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) การประชุมสัมมนา (3) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (5) การเรียนรู้จากปฏิบัติงานจริง 5) ด้านเนื้อหา มีจำนวน 7 Module ได้แก่ Module 1 ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม จำนวน 3 ชั่วโมง Module 2 ทักษะการสื่อสาร จำนวน 3 ชั่วโมง Module 3 ทักษะมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 3 ชั่วโมง Module 4 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 3 ชั่วโมง Module 5 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 4 ชั่วโมง Module 6 ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา จำนวน 3 ชั่วโมง Module 7 ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 4 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในพัฒนาทักษะ จำนวน 116 ชั่วโมง 6) เครื่องมือ/สื่อ ที่ใช้ในการพัฒนา และ 7) การประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคู่มือการใช้ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย โครงสร้างของโปรแกรม ส่วนที่ 2 การนำโปรแกรมไปใช้ ประกอบด้วย กระบวนการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ คำแนะนำสำหรับวิทยากรและวิธีการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผล ผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา กับผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สมัครใจเข้าร่วมพัฒนา จำนวน 20 คน พบว่า 1) ความรู้เกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ก่อนการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 17 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 58.00 หลังการพัฒนาได้คะแนนเฉลี่ย 26 จากคะแนนเต็ม 30 คิดเป็นร้อยละ 87 และผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน 2) ผู้เข้ารับการพัฒนามีทักษะภาวะผู้นำก่อนการพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง หลังการพัฒนาอยู่ในระดับมากที่สุด และ 3) ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมพัฒนามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา การประเมินก่อนและหลังการพัฒนาโดยรวม

องค์ประกอบทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประเมินก่อนการพัฒนา			ประเมินหลังการพัฒนา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับทักษะ
1. ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม	2.86	0.81	ปานกลาง	4.61	0.54	มากที่สุด
2. ทักษะการสื่อสาร	2.89	0.73	ปานกลาง	4.51	0.58	มากที่สุด
3. ทักษะมนุษยสัมพันธ์	2.91	0.76	ปานกลาง	4.56	0.56	มากที่สุด
4. ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	2.88	0.85	ปานกลาง	4.60	0.55	มากที่สุด
5. ทักษะการคิดสร้างสรรค์	2.85	0.71	ปานกลาง	4.56	0.56	มากที่สุด
6. ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา	2.98	0.83	ปานกลาง	4.58	0.55	มากที่สุด
7. ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ	2.76	0.69	ปานกลาง	4.58	0.55	มากที่สุด
โดยรวม	2.88	0.77	ปานกลาง	4.57	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ก่อนการพัฒนาโดยผู้เข้าร่วมพัฒนาประเมินตนเอง ตามทักษะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา 7 องค์ประกอบ ก่อนการพัฒนาโดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลางทุกองค์ประกอบ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ทักษะการคิดสร้างสรรค์ และทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และหลังการพัฒนา โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม และทักษะการสื่อสาร

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา อภิปรายผลดังนี้ จากการศึกษารายองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 2 ทักษะการสื่อสาร องค์ประกอบที่ 3 ทักษะมนุษยสัมพันธ์ องค์ประกอบที่ 4 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล องค์ประกอบที่ 5 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบที่ 6 ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา และ องค์ประกอบที่ 7 ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และ 28 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของ บุญช่วย สายราม (2556) ที่ศึกษาเรื่อง ทักษะภาวะผู้นำ

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ ผลสรุปได้ว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ไว้ดังนี้ 1) ทักษะการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ 2) ทักษะการแก้ปัญหา 3) ทักษะการวางแผน 4) ทักษะการกำกับการปฏิบัติงาน 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการสร้างความสัมพันธ์ 7) ทักษะการเป็นพี่เลี้ยง 8) ทักษะทางสังคม 9) ทักษะการตัดสินใจ 10) ทักษะการกระตุ้นจิตใจ 11) ทักษะการคิดและสะท้อนผล 12) ทักษะการจัดการตนเอง 13) ทักษะด้านการใช้เทคโนโลยี 14) ทักษะด้านการเรียนการสอน 15) ทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ 16) ทักษะการเสริมพลังอำนาจ 17) ทักษะการกำหนดวิสัยทัศน์ 18) ทักษะการบริหารเวลา 19) ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง 20) ทักษะการจัดการความเสี่ยง และสอดคล้องกับการวิจัยของ กนกกร สมปราชญ์, (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารประกอบด้วย 9 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมมีความเอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ 2) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การเรียนรู้เป็นทีม 4) ความคิดสร้างสรรค์ 5) การนำเทคโนโลยี ขึ้นสูงมาใช้ในการปฏิบัติงาน 6) กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบท 7) ความยืดหยุ่น 8) จริยธรรมด้านความพอเพียง 9) การบูรณาการ และมีความสอดคล้องกับ สิปปนนท์ มั่งอะนะ และวิทยา จันทรศิลา (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในถิ่นทุรการดานบนเขตพื้นที่สูง ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้สิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล 5) ด้านความมีมนุษยสัมพันธ์ 6) ด้านการปฏิบัติงาน 7) ด้านการดำรงตน และสอดคล้องกับ เพ็ญสุดา ฤทธิมนตรี และวิเชียร รุ้ยนิยง (2562) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผู้นำทางวิชาการ 2) ด้านการตัดสินใจและการแก้ปัญหา 3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 4) ด้านการคิดเชิงสร้างสรรค์ 5) ด้านการสร้างทีม 6) ด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีสอดคล้องกับ Badillo (2013) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการมีทักษะภาวะผู้นำเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ไว้ในบทความที่ชื่อว่า 21st Century Leadership Skills ประกอบด้วยทักษะ ดังต่อไปนี้ 1) สื่อสารรู้เรื่อง 2) การปรับตัวเข้าสังคม 3) ความคิดสร้างสรรค์ 4) ความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรม 5) ความคิดเชิงประมวลผล 6) ความเข้าใจในเทคโนโลยียุคใหม่ 7) สามารถหลากหลายวิชาชีพ 8) มีสภาพจิตเป็นผู้ออกแบบ 9) ความสามารถในการบริหารจัดการ 10) ความร่วมมือกับผู้อื่น สอดคล้องกับ Cullen. (2014) ที่ปรึกษาทั่วไปของ JSIL Logistics และเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านกฎหมายที่ Santa Clara Law School ได้สรุปไว้ว่า ทักษะภาวะผู้นำศตวรรษที่ 21 ไว้ในบทความที่ชื่อว่า The Leadership Skills of the 21st Century ประกอบด้วยทักษะดังต่อไปนี้ 1) ความเป็นผู้นำ 2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) การสร้างนวัตกรรมและทักษะการคิดสร้างสรรค์ 4) การเป็นผู้ประกอบการ 5) มีวิธีการสื่อสารที่หลากหลาย 6) การเจรจาแก้ปัญหาความขัดแย้ง 7) การจูงใจ 8) ความร่วมมือ 9) การทำงานเป็นทีมเครือข่าย 10) ความตื่นตัวระหว่างวัฒนธรรม 11) ความเห็นอกเห็นใจ 12) ความฉลาดทางอารมณ์ สอดคล้องกับ Strock. (2014) ได้สรุปไว้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ใน Magazine Article มีทักษะที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) มุ่งเน้นการบริการ 2) กล้าหาญและเสียสละ 3) ความสัมพันธ์

4) ค่านิยมการสร้างมูลค่า 5) มีวิสัยทัศน์ 6) การจัดการ 7) การรับฟังผู้อื่น 8) วิธีการตั้งคำถาม 9) การมีศักยภาพ 10) มีการสื่อสารที่ดี 11) มีความร่วมมือกับผู้อื่น 12) สร้างบรรยากาศ 13) การเรียนรู้ตามวัย 14) การเรียนรู้กับผู้อื่น 15) ความยืดหยุ่นในการทำงาน 16) การจัดการและป้องกันความขัดแย้ง 17) สร้างการคิดวิเคราะห์ 18) การมองโลกในแง่ดี 19) การสร้างความกระตือรือร้น 20) การปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ 21) มีชีวิตชีวา 22) ความคิดสร้างสรรค์ 23) มีความสัตย์ซื่อ สอดคล้องกับ Podolny (2015) ได้สรุปไว้ว่า ผู้นำควรมีบุคลิกและทักษะที่จำเป็นควรมี 7 ทักษะดังนี้ 1) ทักษะการสื่อสาร 2) การคิดเชิงวิพากษ์ 3) ความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 4) ความร่วมมือ 5) มีความตระหนักรู้และปรับตัวทางวัฒนธรรม 6) ความคล่องตัวเรื่องคอมพิวเตอร์ 7) ภาวะผู้นำ และสอดคล้องกับ Skills You Need. com (2011–2022) ได้สรุปไว้ว่า ทักษะผู้นำที่ดีที่ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการในยุคปัจจุบัน มีทักษะหลายด้านที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้นำ ได้แก่ 1) ทักษะการคิดเชิงกลยุทธ์ 2) ทักษะการวางแผนและการจัดส่ง 3) ทักษะการบริหารคน 4) ทักษะการจัดการการเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรม 5) ทักษะการสื่อสาร 6) ทักษะการโน้มน้าวใจและโน้มน้าวใจ สภาพปัจจุบันของทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา

และจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่า ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม มีความสำคัญมาก รองลงมาคือ ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ตามลำดับ และเมื่อศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ตามองค์ประกอบ พบว่า ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้าน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นทีมและมีส่วนร่วม ทักษะมนุษยสัมพันธ์ด้าน ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา และทักษะการเป็นผู้ประกอบการ ตามลำดับ สอดคล้องกับ บุญช่วย สายราม (2556) ได้สรุปไว้ว่า ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21, กนกอร สมปราชญ์ (2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, เพ็ญสุตา ฤทธิมนตรี และวิเชียร รุ้ยินยง (2562) ได้ศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, Badillo (2013) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการมีทักษะภาวะผู้นำเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงและประสบผลสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ไว้ในบทความที่ชื่อว่า 21st Century Leadership Skills; Cullen (2014) และ Podolny (2015) ได้สรุปไว้ว่า ผู้นำควรมีบุคลิกและทักษะที่จำเป็นควรมี 7 ทักษะ

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ได้โปรแกรมประกอบด้วย 1) หลักการของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ 3) ระยะเวลาดำเนินการ 4) วิธีการพัฒนา ยึดหลักการพัฒนา 70 : 20 : 10 คือ การเรียนรู้การลงมือปฏิบัติ 70 % การเรียนรู้จากผู้อื่น 20 % และการเรียนรู้เนื้อหาจาก เอกสารโปรแกรม 10 % โดยใช้วิธีการพัฒนาที่หลากหลายได้แก่ (1) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (2) การประชุมสัมมนา (3) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ (4) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (5) การเรียนรู้จากปฏิบัติงานจริง 5) ด้านเนื้อหา มีจำนวน 7 Module ได้แก่ Module 1 ทักษะการทำงานเป็นทีมและมี

ส่วนร่วม จำนวน 3 ชั่วโมง Module 2 ทักษะการสื่อสาร จำนวน 3 ชั่วโมง Module 3 ทักษะมนุษยสัมพันธ์ จำนวน 3 ชั่วโมง Module 4 ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 3 ชั่วโมง Module 5 ทักษะความคิดสร้างสรรค์ จำนวน 4 ชั่วโมง Module 6 ทักษะการตัดสินใจการแก้ปัญหา จำนวน 3 ชั่วโมง Module 7 ทักษะการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 4 ชั่วโมง รวมระยะเวลาในพัฒนาทักษะ จำนวน 116 ชั่วโมง 6) เครื่องมือ/สื่อที่ใช้ในการพัฒนา และ 7) การประเมินผล และผลการประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน พบว่าด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนคู่มือการใช้ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย โครงสร้างของโปรแกรม ส่วนที่ 2 การนำโปรแกรมไปใช้ ประกอบด้วย กระบวนการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ คำแนะนำสำหรับวิทยากรและวิธีการเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ส่วนที่ 4 การวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ ประกอบด้วย 1) ความเหมาะสมของโปรแกรม 2) ความเป็นไปได้ของโปรแกรม 3) ความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม (ศิริชัย กาญจนวาสี (2550), Kirkpatrick (2007), Stufflebeam (2002) และแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารบริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษาไปใช้งาน ประกอบด้วย 1) การประเมินผลระดับปฏิกิริยา (Reaction) 2) การประเมินผลระดับการเรียนรู้ (Learning) 3) การประเมินผลระดับพฤติกรรม (Behavior) 4) การประเมินผลระดับผลลัพธ์ (Results) Kirkpatrick (2007), Woodcock and Francis (2008) จึงทำให้ได้โปรแกรมที่มีความสมบูรณ์ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษา อาชีวศึกษาไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา พบว่าผู้เข้าร่วมพัฒนามีความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะการนำแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมมาใช้ในการปรับกิจกรรมให้ทันสมัย บูรณาการ ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมตามหลักการแนวคิดสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาตามสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับ อธิยุทธ รอดสูงเนิน (2561) ได้สรุปไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์สามารถมองภาพอนาคตของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน รวมทั้งกระตุ้นให้ครูร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานและนำบุคลากรไปสู่จุดหมายได้อย่างมีคุณภาพ สามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินงานอย่างเต็มความสามารถและยกระดับการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น โดยผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างวิสัยทัศน์เผยแพร่วิสัยทัศน์ และปฏิบัติตามวิสัยทัศน์รวมทั้งจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ และใช้พลังจูงใจให้บุคลากรทำงานไปตามเป้าหมายที่วางไว้จนสำเร็จเพื่อประสิทธิผลของงานที่สูงขึ้นส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และสอดคล้องกับ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบของผู้บริหารโรงเรียนหลังการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการ

เรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวัดความพึงพอใจการใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธชาติ ภูจอมจิต (2562) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียน พบว่า มีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ก่อนการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการเปรียบเทียบระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา กรณีผู้เข้ารับการพัฒนาประเมินตนเองก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า หลังการพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การติดตามผลหลังการพัฒนาโดยทำผลการประเมินระดับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบปรนัยแบบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ พบว่า โดยรวมทุกระดับอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับจิระศักดิ์ นามวงษ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มีความต้องการจำเป็นสูงสุดเป็นลำดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับวรวิทย์ อันปัญญา (2564) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนต่อโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับพรวิณัส ไวยกรรณ์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 และ 4.77 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษา ไปใช้ควรศึกษาคู่มือการใช้ให้ละเอียดก่อนนำไปใช้และควรปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ซึ่งสามารถปรับตามสถานการณ์ได้ตามความเหมาะสม
2. โปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ โดยเพิ่มทักษะใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองและกลุ่มที่ใช้ในการพัฒนาได้ตามความเหมาะสม
3. การนำโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาไปใช้ ควรหาวิทยากรมีความรู้ความสามารถ มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มาให้ความรู้ให้ตรงกับเนื้อหาของแต่ละ Module เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดของโปรแกรม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยุคใหม่ของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาด้วยตนเองทางออนไลน์ โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วย
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารที่มีผลต่อการทำงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุคใหม่
3. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาที่มีขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกันตามจำนวนนักเรียน นักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราชญ์. (2559). *ภาวะผู้นำและภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา*. ขอนแก่น: คลังนันทาวิทยา.
- กนกอร สมปราชญ์. (2559). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเรียนรู้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิระศักดิ์ นามวงษ์. (2563). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐสิริ รักษ์เกียรติวงศ์. (2559). *การปฏิรูปอาชีวศึกษาของประเทศไทย*. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://tdri.or.th/2016/08/vocational-education-reform/>
- ธีรยุทธ รอดสูงเนิน. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์: ปัจจัยสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษายุคประเทศไทย 4.0*. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 24(2), 286-294.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570). (1 พฤศจิกายน 2565). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, หน้า 1.
- บุญช่วย สายราม. (2556). *ทักษะภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่*. มหาสารคาม: ภาควิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญช่วย สายราม และชัยยุทธ ศิริสุทธิ. (2559). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำด้านการสร้างทีมงานของผู้บริหารโรงเรียน (ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรวิมล ไวยकरण. (2565). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์พร จารุจิตร. (2559). *ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 (เอกสารประกอบการเรียนการสอน)*. อุตรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.

- พุทธชาติ ภูจอมจิต. (2562). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน* (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพ็ญสุตา ฤทธิมนตรี และวิเชียร รุ้ยนิยม. (2562). กลยุทธ์การเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 6(4), 83-96.
- วรวิมล อ้นปัญญา. (2564). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(6), 2570-2585.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). *เอกสารประกอบการบรรยายในการสัมมนาวิชาการ มจร. วิทยาเขตอีสาน. สำเนาเอกสาร*.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). *ทฤษฎีการประเมิน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพงศ์ นกแอนหมาน. (2559). *สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา* (ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สิปปนนท์ มั่งอะนะ และวิทยา จันทรศิลา. (2560). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในถิ่นทุรกันดารบนเขตพื้นที่สูง. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 19(1), 296-303.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 13(2), 169-182.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Badillo. (2013). *21st Century Leadership Skills January: Ten skills for the future workforce*. Retrieved January 15, 2023, from <http://www.annbadillo.com/leadership>
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). *Transformational Leadership*. New York: Psychology Press.
- Bernick, M. (2005). *Job Training That Gets Results Ten Principles of Effective Employment Programs*. Michigan: Pfeiffer.
- Bray, T. (2009). *The Training Design Manual: The Complete Practical Guide to Creating Effective and Successful Training Programmes*. (2nd ed.). Great Britain: Kogan Page Limited.
- Cullen, P., French, A., & Jakeman, V. (2014). *The Official Cambridge Guide to IELTS*. New York: Cambridge University Press.
- DiPaola, M. F. & Hoy, W. K. (2014). *Improving instruction through supervision, evaluation, and professional development*. North Carolina: Information Age Publishing.

- DuBrin, J. A. (2012). *Principles of leadership*. (7thed.). Australia: South-Western, Cengage Learning.
- Dyer, S.J. (2007). The Value of Children in African Countries-Insight from Studies on Infertility. *Journal of Psychosomatic Obstetrics & Gynaecology*, 28, 69-77
- Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change*. New York: Columbia University.
- Kirkpatrick, J. (2007). *The Hidden Power of Kirkpatrick's Four Levels*. *T+D*, 61(8), 34-37.
- Noe, R. A., Hollenbeck, J. R. & Gerhart. B. (2011). *Fundamentals of human resource management*. New York, NY: McGraw-Hill Irwin.
- Robbins, S. P. & Coulter, M. (2003). *Essential of Organization Behavior*. United States of America: Pearson.
- Russell, J., & Russell, L. (2006). *Leading Change Training*. New York: Elsevier.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1–10.
- Podolny, A. (2015). 21st Century Skills : Success in Life:6 C's plus Leadership. Retrieved 22 January 2023, from <http://wanetusa.org/achieve-your-dream/21st-century-skills/>
- Strock, J. (2014). *25 Essential 21st Century Leadership Skills*. Retrieved 2 September 2023, from <http://www.lifescienceleader.com/doc/essential-st-century-Leadership-skills-0001>
- Stufflebeam, D., Gullickson, A., & Wingate, L. (2002). *The Spirit of Consuelo: An Evaluation of Ke Aka Hò'ona*. The Evaluation Center, Western Michigan University.
- Woodcock, M. & Francis, D. (2008). *Team Metrics Resources for Measuring and Improving Team Performance*. Massachusetts: HRD Press, Inc.